

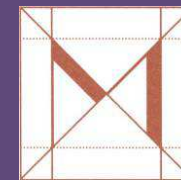
CULTUURHISTORISCHE QUICKSCAN ANNA KAULBACHSTRAAT

GEMEENTE HAARLEM

Augustus 2015

MONUMENTEN ADVIES BUREAU

COLOFON

Opdrachtgever

Gemeente Haarlem, Gebiedsontwikkeling en Beheer

Analyse en fotografie

drs. J. de Jong

Historisch beeldmateriaal

Diverse beeldbanken en literatuur

**Dit is een uitgave van het Monumenten Advies Bureau, Nijmegen, augustus 2015,
copyright MAB Nijmegen 2015**

MONUMENTEN ADVIES BUREAU

drs. C.J.B.P. Frank

drs. F.A.C. Haans

mw. drs. C.H.J.M. van den Broek

drs. J. de Jong

ing. G. Korenberg

mw. drs. M. Lemmens

Bredestraat 1, 6542 SN NIJMEGEN

tel: 024-3786742

fax:024-3792477

Website: www.monumentenadviesbureau.nl

CULTUURHISTORISCHE QUICKSCAN ANNA KAULBACHSTRAAT

INHOUDSOPGAVE:

1 INLEIDING	5	4 QUICKSCAN CULTUURHISTORISCHE KWALITEIT	16
1.1 Achtergrond	6	4.1 Cultuurhistorische waarden, algemene omschrijving	16
1.2 De cultuurhistorische quickscan	6	4.2 Historisch-ruimtelijke structuren	16
1.3 Het doel van de cultuurhistorische quickscan	6	4.3 Stedenbouwkundige opzet	17
1.4 Werkzaamheden	6	4.4 Bebouwing binnen het onderzoeksgebied	18
2 SCHETS ONDERZOEKSGBIED	7	5 CULTUURHISTORISCHE WAARDERING	30
2.1 Ligging en begrenzing	7	5.1 Inleiding	30
2.2 Gebiedskarakteristiek	7	5.2 Algemene omschrijving van de gebiedskarakteristiek	30
3 HISTORISCH-RUIMTELIJKE ONTWIKKELING	9	5.3 Bijzondere (historisch-) ruimtelijke structuren en aspecten	30
3.1 Ontwikkeling tot aan de 20 ^{ste} eeuw	9	5.4 Historische bouwkunde en objecten	30
3.2 Stedenbouwkundige ontwikkeling van de Oude Amsterdamse Buurt Potgietersbuurt en Van Zeggelenbuurt	10	5.5 Waardevol groen	31
3.3 Bouw en verwoesting van de 1 ^{ste} Van Zeggelenschool (1930-1943)	11	5.6 Overige artefacten	32
3.4 Bouw van de 2 ^{de} Van Zeggelenschool (1952-1953)	12	6 LITERATUUR / BRONNEN	34
3.5 Bouw van een gymnastieklokaal (1959)	13	GROTE FOTO'S	
3.6 Bouw van de kleuterschool De Woelwaters (1960)	13	Trap in schoolgebouw Van Zeggelenschool	4
3.7 Bouw van dertien eengezinswoningen (1990)	14	Podium in de gemeenschappelijke ruimte	8
		Historische foto scholencomplex	15
		Detail toiletdeur Van Zeggelenschool	26

1 INLEIDING

1.1 Achtergrond

In het hart van de Van Zeggelenbuurt staan aan de Anna Kaulbachstraat twee schoolgebouwen en een gymnastieklokaal. Voor deze locatie bestaat het planvoornemen tot de sloop van de bestaande bebouwing en de bouw van 21 grondgebonden woningen, alsmede de aanleg van een openbare weg en een speeltuin. In het vigerende bestemmingsplan 'Zomerzone Noord' (vastgesteld 20 juni 2012) is aan deze locatie een gebiedsaanduiding 'Wro-zone - wijzigingsgebied 1' toegekend. Ten behoeve van de partiële herziening van het bestemmingsplan is behoefte aan inzicht in de aanwezige cultuurhistorische waarden binnen het plangebied.

De cultuurhistorische component wordt in de quickscan uitgediept. De quickscan vertelt in het kort het verhaal over de ontwikkeling van het gebied. Daarnaast wordt aandacht besteed het ruimtelijk en stedenbouwkundig karakter van het onderzoeksgebied en de aanwezige cultuurhistorische aspecten en waarden.

afb. 1 Kunstwerk van gestileerde acrobaten op het schoolplein aan de oostzijde van de Van Zeggelenschool.

1.2 De cultuurhistorische quickscan

De volgende onderdelen komen in de quickscan aan de orde:

- Beknopte beschrijving van de historisch-ruimtelijke ontwikkelingen van het onderzoeksgebied aan de Anna Kaulbachstraat;
- Beschrijving en overzicht van de aanwezige cultuurhistorische aspecten (structuren, bouwkundige objecten, ensembles, groen);
- Kwalificatie van de cultuurhistorische kwaliteit van de bebouwing (indifferent, attentiewaarde, waardevol, zeer waardevol);
- Duiding van de cultuurhistorische waarden, in woord en beeld (Cultuurhistorische waardenkaart);
- Historisch kaart- en beeldmateriaal;
- Het onderzoeksgebied omvat de Anna Kaulbachstraat en het westelijk daarvan gelegen scholencomplex. Voor de geografische ligging zie afbeelding 3. De begrenzing van het onderzoeksgebied is weergegeven op de waardenkaart en in paragraaf 2.1.

1.3 Het doel van de cultuurhistorische quickscan

Deze cultuurhistorische quickscan beschrijft de cultuurhistorie in het onderzoeksgebied ten behoeve van de partiële herziening van het bestemmingsplan 'Zomerzone-Noord'. In het nieuwe bestemmingsplan zal ook het cultuurhistorische aspect aandacht krijgen en in vergelijking met het vigerende plan worden geactualiseerd.

1.4 Werkzaamheden

De gegevens voor deze analyse zijn verzameld tijdens veldwerkbezoek aan het gebied (uitgevoerd op 18 augustus 2015) en bronnenonderzoek. Dit rapport bevat de in paragraaf 1.2 opgesomde onderdelen. Alle relevante cultuurhistorische aspecten zijn weergegeven op de cultuurhistorische waardenkaart. De archeologische component maakt geen deel uit van deze quickscan.

Monumenten Advies Bureau, augustus 2015

afb.2 Toiletruimte op de eerste verdieping van de Van Zeggelenschool.

2 SCHETS ONDERZOEKSGBIED

2.1 Ligging en begrenzing

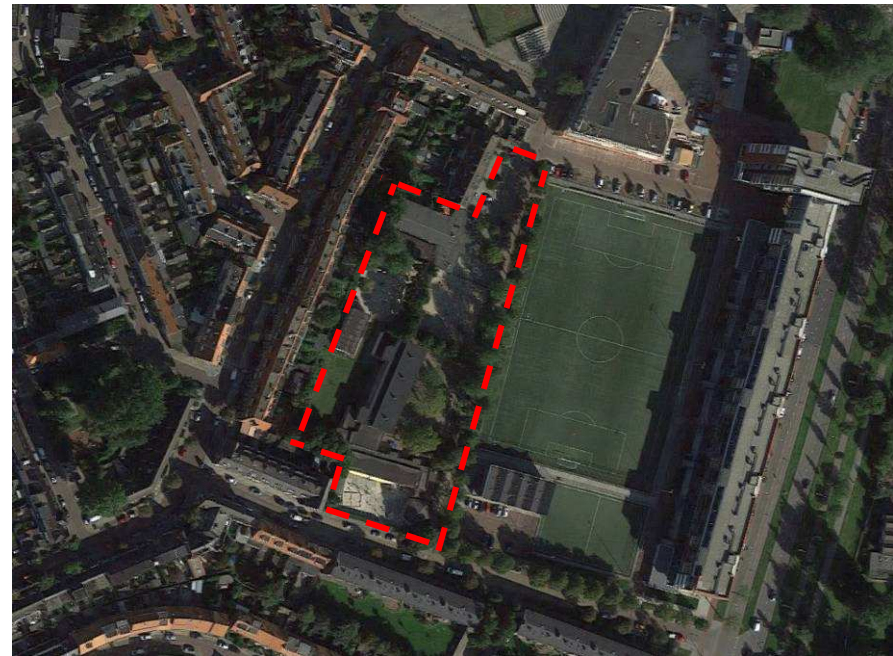
Het onderzoeksgebied omvat het terrein van de voormalige Martin Luther Kingschool (in deze rapportage wordt de oorspronkelijke naam gebruikt: Van Zeggelenschool) en de voormalige kleuterschool 'De Woelwaters' aan de Anna Kaulbachstraat. Dit gebied is gesitueerd ten oosten van het centrum van Haarlem en ligt nabij de grens van de Van Zeggelenbuurt met de buurt Parkwijk. Langs de oostzijde van het onderzoeksgebied loopt de Anna Kaulbachstraat. Oostelijk van deze straat ligt een sportveld van voetbalvereniging DSK (Door Samenwerking Kampioen). Aan de zuidzijde wordt het onderzoeksgebied begrensd door de Jac. Van Looystraat. Aan de westzijde grenst het onderzoeksgebied aan de achtertuinen van de woningen die langs de Van Zeggelenstraat staan. Aan de noordzijde staat een woonblokje van zes woningen langs de Anna Kaulbachstraat. Dit woonblokje maakt geen onderdeel uit van het onderzoeksgebied.

2.2 Gebiedskarakteristiek

De bebouwing in het onderzoeksgebied bestaat uit twee aan elkaar gekoppelde schoolgebouwen, een gymnastieklokaal en enkele bijgebouwen. Het schoolgebouw van de Van Zeggelenschool en het gymnastieklokaal dateren uit de jaren vijftig van de vorige eeuw. De kleuterschool werd begin jaren zestig van de vorige eeuw gebouwd. De bijgebouwen zijn na de eeuwwisseling op het terrein gerealiseerd.

De stedenbouwkundige context van het terrein wordt gekenmerkt door gebouwen en complexen die in verschillende tijdsperiodes tot stand zijn gekomen. De bebouwing aan de westzijde van het onderzoeksgebied (Van Zeggelenstraat en Jac. Van Looystraat) bestaat in hoofdzaak uit woonblokken van twee bouwlagen met kap uit de jaren dertig. Aan de zuidoostelijke zijde staan portiekwoningen van drie bouwlagen met kap uit de jaren vijftig. Aan de noordzijde staan op de hoek van de Anna Kaulbachstraat met het Van Zeggelenpad dertien woningen die in de jaren negentig werden gerealiseerd. De bebouwing ten oosten van de Anna Kaulbachstraat (Van Zeggelenplein en Prins Bernardlaan) is recent tot stand gebracht.

Het zuidelijk deel van de Anna Kaulbachstraat is in de huidige situatie een langzaamverkeersroute. Langs dit wandel- en fietspad staat aan weerszijden laanbeplanting. Tussen de Van Zeggelenschool en het laantje ligt een schoolplein. Het terrein tussen de school, het gymnastieklokaal en het laantje is ingericht als speeltuin. Tussen het gymnastieklokaal en het laantje ligt een pleintje. Het noordelijk gedeelte van de Anna Kaulbachlaan is ingericht als straat, waarlangs aan de zijde van de woningen parkeervakken zijn gelegen.

afb. 3 Luchtfoto onderzoeksgebied (googlemaps).

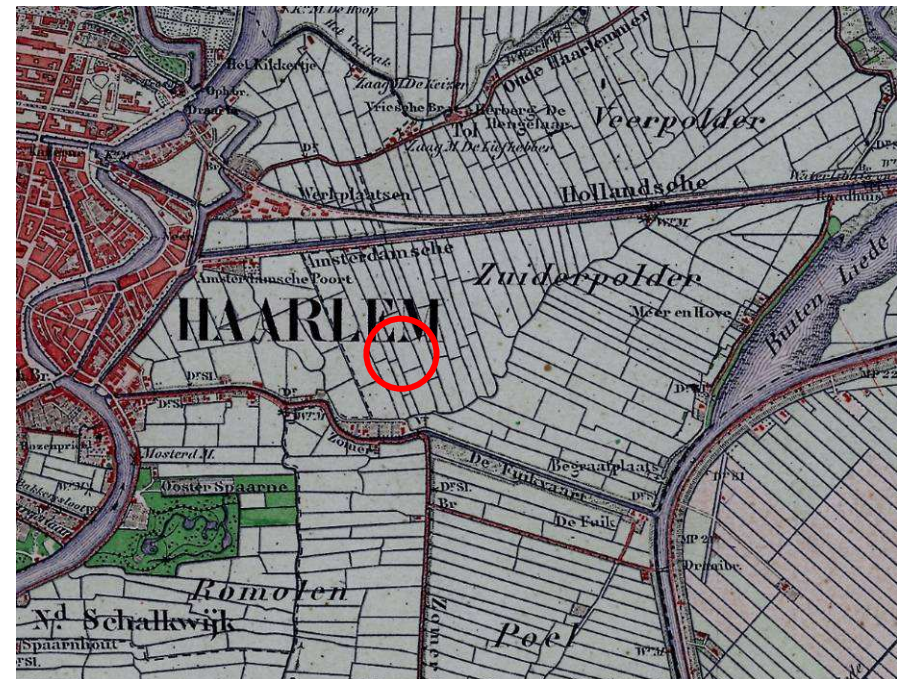

3. HISTORISCH-RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

3.1 Ontwikkelingen tot aan de 20ste eeuw

De binnenstad van Haarlem is gelegen op een oude strandwal. Ten oosten ligt de strandwal van Heemstede-Spaarnwoude. De tussenliggende strandvlakte was vanouds een lager gelegen gebied. De bodem bestond hier uit veen, dat ten gevolge van overstromingen deels bedekt was met klei. Vermoedelijk werd het veengebied reeds in de tiende eeuw ontgonnen. De Oude Haarlemmerweg en het Liewegje vormden de ontginningsbases voor het gebied waarin thans het scholencomplex ligt. De parallelle ontwateringsloten werden vanuit de randen het veen ingegraven. De achtergrens van de ontginningsblokken werd gevormd door een natuurlijke waterloop. Deze kronkelende waterloop bleef als wetering gehandhaafd. Een gedeelte van de nog aanwezige Zomervaart vormt hiervan een restant. Ten behoeve van de afwatering van het veengebied werd de natuurlijke waterloop door middel van een gegraven wetering verbonden met het Buiten Spaarne. Het rechte beloop van het westelijk gedeelte van de Zomervaart herinnert aan het feit dat deze watergang door de mens werd aangelegd. Ook het noordelijk gedeelte van de Gouwwetering - een restant van de hiervoor beschreven natuurlijke waterloop dat als wetering in de zuidelijker gelegen Romolenpolder werd opgenomen - waterde door middel van een molen uit op de Zomervaart.

Het onderzoeksgebied maakte in het verleden onderdeel uit van de Zuiderpolder. Deze polder ontstond ten gevolge van de doorsnijding van de middeleeuwse Veerpolder door de Amsterdamsche Trekvaart, die in 1632 werd aangelegd. De oorspronkelijke perceelsrichting ter plaats van het onderzoeksgebied was noordwest-zuidoost gericht. De gronden waren in gebruik als weiland. Even ten westen van de locatie liep de grens tussen de gemeente Haarlem en de gemeente Haarlemmerliede.

afb. 4 Fragment van de Bonnekaart 1877, kaartblad 346. De gronden binnen het onderzoeksgebied waren in gebruik als weiland. Het slotenpatroon liep in noord-zuidelijke richting (bron: www.watwaswaar.nl).

3.2 Stedenbouwkundige ontwikkeling van de Oude Amsterdamse Buurt, Potgieterbuurt en Van Zeggelenbuurt

Door de vestiging van nieuwe industriële bedrijvigheid maakte Haarlem vanaf het einde van de negentiende eeuw een explosieve groei door. Ten oosten van het Spaarne ontwikkelden zich in deze periode geleidelijk bebouwingslinten langs de Zomervaart, in de Dubbele Buurt en langs de Schalkwijkerstraat. Vanaf 1880 ontwikkelde de Amsterdamse Buurt zich door een perceelsgewijze bebouwing van kavels, waarbij de bestaande ruimtelijke structuur deels werd gevolgd (Suurenbroek, 2007).

Aan het begin van de twintigste eeuw werd op gezag van ir. L.C. Dumont, die in 1902 bij de gemeente Haarlem in dienst was getreden als directeur Openbare Werken, het uitbreidingsplan van 1905 opgesteld. Dit plan vormde de aanzet tot een planmatige ontwikkeling van het gebied ten oosten van het Spaarne. In de periode 1914-1916 kwamen partiële uitbreidingsplannen tot stand. Het zuidelijk deel van de Oude Amsterdamse Buurt en de Potgieterbuurt kwam nagenoeg volgens de plannen van 28 januari 1916 gereed (Roos, Uittenhout & De Wagt, 1992), waarbij opgemerkt dient te worden, dat het gerealiseerde stratenpatroon in het gebied tussen de Amsterdamse Vaart en de Zomervaart grotendeels overeenkomt met het stratenpatroon, zoals reeds weergegeven op het door ir. L.C. Dumont opgestelde 'Wegenplan van de omgeving van Haarlem uit 1906' en het 'Uitbreidingsplan van 1905'.

Omdat de mogelijkheden om binnen de gemeentegrenzen uit te breiden zeer beperkt waren, werd in 1927 overgegaan tot een grootscheepse annexatie. De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude moest een deel van haar grondgebied afstaan. Door deze annexatie kwam ook het oostelijk deel van de Zuiderpolder binnen de grenzen van de gemeente Haarlem te liggen. Aan het begin van de jaren dertig kwam ten oosten van de Docter Schaepmanstraat en ten oosten van de reeds bebouwde percelen langs de Hieronymus van Alphenstraat een nieuwe wijk tot stand. Kenmerkend voor het stedenbouwkundig ontwerp van deze uitbreiding is de ruime en monumentale opzet, met hoofdassen, pleintjes en gebogen woonstraten. De Teding van Berkhoutstraat en Van Zeggelenstraat vormen twee assen die uitkomen bij een pleinvormige ruimte (Van Zeggelenplein). De bebouwing aan de westzijde van het plein heeft een crescent-achtige structuur. Zowel de Cremerstraat als de Vosmaerstraat liggen hier als 'schillen' omheen gebogen. Er is sprake van een grote eenheid in bebouwingsbeeld.

Door het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog kwam de woningbouw in 1939 tot stilstand. Op 16 april 1943 werd een bombardement uitgevoerd door de RAF, waarbij de woonbuurten in Haarlem-Oost (Oude Amsterdamse Buurt, Potgieterbuurt, Van Zeggelenbuurt en Slachthuisbuurt) onbedoeld werden getroffen, in plaats van de werkplaats van de spoorwegen. Naast 85 doden, 43 zwaar- en 62 lichtgewonden werd een groot aantal woningen onherstelbaar vernield (www.haarlem-oost.nl). Ook de Van Zeggelenschool raakte zwaar beschadigd.

Vanaf het begin van de jaren vijftig van de vorige eeuw werd begonnen met de afronding van de Van Zeggelenbuurt. De nieuw aangelegde Prins Bernhardlaan vormde de oostgrens van deze planmatige stadsuitbreiding. De stedenbouwkundige opzet van dit deel van de Van Zeggelenbuurt kenmerkte zich een orthogonaal stratenpatroon, met lange rechte wegen parallel aan de Van Zeggelenstraat en daartussen korte dwarsstraten. Zoals uit de topografische kaart van 1952 (afb. 5) blijkt, werd bij de stadsuitbreiding geen rekening gehouden met de historische verkaveling die in het gebied voorkwam. De bebouwing bestond voornamelijk uit portiekflats en rijtjeswoningen. De voorzieningen concentreerden zich rond het Van Zeggelenplein. Ook de 2de Van Zeggelenschool, het gymnastieklokaal en de kleuterschool werden nabij dit plein gerealiseerd.

afb. 5 Fragment van de topografische kaart van 1952, kaartblad 25A. De 2de Van Zeggelenschool en het gymnastieklokaal maakten onderdeel uit van deze stadsuitbreiding (bron: www.watwaswaar.nl).

3.3 Bouw en verwoesting van de 1ste Van Zeggelschool (1930-1943)

In 1930 werd de 1ste Van Zeggelschool gebouwd op een perceel tussen de Van Zeggelenstraat, Justus van Maurikstraat, Vosmaerstraat en Allard Piersonstraat. De bouw van de lagere school voor openbaar onderwijs maakte onderdeel uit van de aanleg van de Van Zeggelenbuurt. De zevenklassige school werd gebouwd in een zakelijk-expressionistische stijl, naar een ontwerp van ir. P.F. de Bordes, waarbij mevrouw de Bordes de glas-in-lood-ramen ontwierp (Haarlem's Dagblad, 2 september 1930). De bevordering van de gezondheid door de aanwezigheid van licht en lucht vormde een belangrijk uitgangspunt voor de inrichting en omgeving. Zo waren de klaslokalen op de zon gelegen. Op 30 augustus 1929 werd het nieuwe schoolgebouw officieel geopend (Vereniging Haerlem, 1930).

Op 16 april 1943 raakte de 1ste Van Zeggelschool ten gevolg van het bombardement door de RAF zwaar beschadigd. De leerlingen van de school werden tijdelijk verspreid over verschillende scholen in Haarlem. Ondanks dat in september 1943 werd besloten om de Van Zeggelschool gedeeltelijk te herstellen, werd in december 1943 het besluit genomen om hiervan voorlopig af te zien. De reden was de afkondiging van de bouwstop in 1942, die de scholenbouw nagenoeg had stilgelegd.

afb. 6 Foto van de achterzijde van de 1ste Van Zeggelschool (bron: Noord-Hollands Archief NL-HlMnHA_Hrlm_17652).

afb. 7 Foto van de voorzijde van de 1ste Van Zeggelschool (bron: Noord-Hollands Archief NL-HlMnHA_Hrlm_17698).

afb. 8 Foto van de gebombardeerde Van Zeggelschool (bron: Noord-Hollands Archief NL-HlMnHA_54008307).

et na-
gewekt

Klerk.

3-jarige
e bewa-
n boor-

N

enoemd
llenfels
meling
diende
erlaten
recteur
burge-
B.

straat 17.

**SCHUIMBLUSCHAPPARATEN IN
GEMEENTEGEBOUWEN.**

Voor de aanschaffing van 52 schuimbluschapparat-
ten ten behoeve van verschillende gemeentegebouwen heeft de burgemeester besloten een bedrag beschikbaar te stellen van f 2700.—.

VAN ZEGGELENSCHOOL.

De burgemeester heeft besloten voor het gedeeltelijk herstellen van de Van Zeggelenschool een bedrag van f 41.000 beschikbaar te stellen.

**KINDERMOORDENAAR STAAT
TERECHT**

Voor het gerechtshof te Arnhem heeft in hooger beroep de strafzaak tegen den 35-jarigen landbouwersknecht D. J. P. uit

ten zond

HULP
gevr., i
goede b
bloemla
Telef. 2

FLINK
of geh.
p. w., v
pers. A
Pr. Her

Voor d
DAGMI

afb. 9 Haarlemsche Courant nieuwsblad voor Noord-Holland 19 09 1943 (bron: www.delpher.nl).

evue,
uur.

ouw:
burg:
traal
sdag.
Ar-
nke-

VANDAAG

Uitreiking distributiebescheiden.

Voor de uitreiking van distributiebescheiden is het morgen Donderdag de beurt aan het restant van de letter K vanaf Kre en M.

**VAN ZEGGELENSCHOOL WORDT
VOORLOOPIG NIET HERSTELD**

In verband met het „stopbesluit” voor scholenbouw zal de Van Zeggelenschool voorlopig niet verbouwd kunnen worden. Daarom heeft de burgemeester besloten het besluit, waarbij een bedrag van f 41.000 is beschikbaar gesteld, in te trekken.

SCHOOL AAN DE ROSENHAGENSTRAAT

De burgemeester heeft besloten aan het bestuur der vereeniging „Groen van Prinsterer” een bedrag van f 379 beschikbaar te

voor de
HPC de
1940 en
en 1941.

POLIT
den Ned
teren de
welke in
eindigde
eiftallen
ter mee
intrad. I
stand op
kelijk v
door tw
kwam in

BEVAI

afb. 10 Haarlemsche Courant nieuwsblad voor Noord-Holland 15 12 1943 (bron: www.delpher.nl).

3.4 Bouw van de 2^e Van Zeggelenschool (1952-1953)

Na de Tweede Wereldoorlog werd de 1ste Van Zeggelenschool niet hersteld. In plaats daarvan werd besloten tot de realisatie van een nieuw schoolgebouw. De bouw van de 2de Van Zeggelenschool maakte onderdeel uit van de planmatige uitbreiding van de Van Zeggelenbuurt. De school werd gesitueerd nabij het Van Zeggelenplein, in het centrum van de buurt. Aan de oostzijde van de school werd een sportveld aangelegd.

afb. 11 De 2de Van Zeggelenschool aan de Anna Kaulbachstraat in aanbouw (bron: Noord-Hollands Archief, NL-HlmNHA_Hrlm_17742).

Het ontwerp voor de 2de Van Zeggelenschool werd vervaardigd door ir. J.D. Heiloo, architect in dienst van de afdeling Openbare Werken van de gemeente Haarlem. Eind 1952 werd aangevangen met de bouwwerkzaamheden. Op donderdag 5 november 1953 werd de Van Zeggelenschool in gebruik genomen. In het Haarlem's Dagblad werd een artikel aan de opening gewijd, waarin te lezen valt:

“Het was billijk, dat er onmiddellijk na de bevrijding aan een nieuw gebouw gedacht werd, maar in andere delen der gemeente was een nijpender gebrek aan scholen dan in Haarlem-Oost. Het aantal leerlingen op de Van Zeggelenschool (hoofdzakelijk ondergebracht in het gebouw aan de Karolingenstraat) nam zo toe, dat tot stichting van een gebouw moest worden overgegaan, dat thans gereed is gekomen. Hulde bracht de wethouder aan architect J.D. Heiloo van Openbare Werken, die de school

ontworpen heeft en ook aandacht besteedde aan de eisen van de toekomst. Het aantal leerlingen is zo groot, dat een tweede gedeelte aangebouwd moest worden, dat over een aantal maanden klaar is. Later zal volgen het bouwen van een gymnastieklokaal en van een zaal voor gemeenschappelijke bijeenkomsten. Deze zaal is niet alleen bestemd voor de leerlingen, maar ook voor ouders en omwonenden." (Haarlem's Dagblad, 5 november 1953).

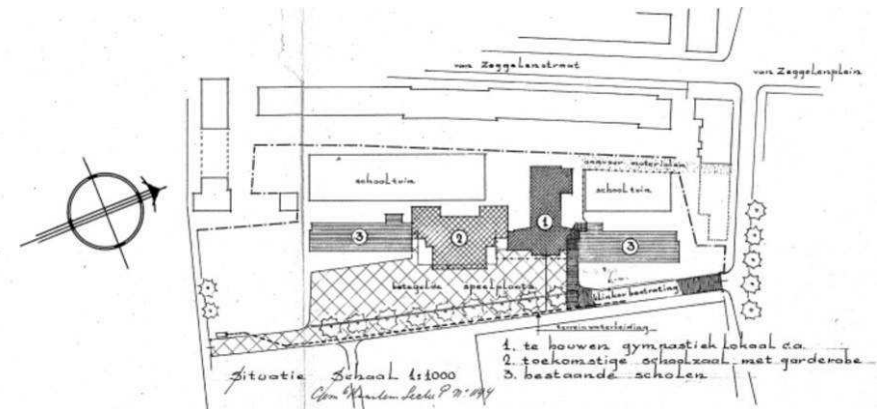
Het tweede gedeelte van de school bestond uit een identiek schoolgebouw, dat werd gesitueerd aan de zijde van de Jac. de Looystraat. De plattegrond van dit gebouw was in de lengterichting gespiegeld. Dit gebouw stond evenals het eerste gedeelte parallel aan het eerder gerealiseerde woonblok langs de Van Zeggelenstraat. Ten opzichte van de Anna Kaulbachstraat lag dit tweede schoolgebouw verder naar achteren op het perceel. Achter de schoolgebouwen lagen twee schooltuinen.

3.5 Bouw van een gymnastieklokaal (1959)

Op het terrein tussen de schoolgebouwen werd in 1959 een gymnastieklokaal gebouwd, eveneens naar een ontwerp van ir. J.D. Heiloo, architect in dienst van de afdeling Openbare Werken van de gemeente Haarlem. Dit gebouw werd tegen het noordelijk gelegen schoolgebouw aangebouwd. Het schoolplein bevond zich blijkens een situatieschets uit 1955 aan de voorzijde van het gymnastielokaal en het zuidelijk gelegen schoolgebouw. Op het terrein tussen het gymnastieklokaal en het zuidelijk gelegen schoolgebouw was een gemeenschappelijke zaal geprojecteerd, die uiteindelijk nooit werd gerealiseerd.

3.6 Bouw van de kleuterschool De Woelwaters (1960)

In de periode 1955-1960 werden het ontwerp gemaakt voor de bouw van kleuterschool De Woelwaters aan de Jac. van Looystraat. Het gebouw werd naast het zuidelijk schoolgebouw van de Van Zeggelenschool gebouwd en telde drie klaslokalen en een speellokaal. De oriëntatie van het nieuwe gebouw was min of meer dwars op het bestaande schoolgebouw. Het terrein tussen de lokalen en de Jac. van Looystraat werd ingericht als speelplaats. De ruimte tussen de Van Zeggelenschool en de kleuterschool werd in een latere fase bebouwd. In dit gedeelte werden een gemeenschappelijke ruimte met podium, een handenarbeidlokaal, een trappenhuis en toiletten ondergebracht.

afb. 12 Situatieschets schoolgebouwen en gymnastieklokaal, 1955 (bron: Bouwarchief Gemeente Haarlem).

afb. 13 Foto van het speellokaal van de kleuterschool 'De Woelwaters' in 1962, vervaardiger Willem Marloed Zilver Rupe (bron: Noord-Hollands Archief, NL-HlmNHA_Hrlm_17745).

3.7 Bouw van dertien eengezinswoningen (1990)

Op de hoek van het Van Zeggelenplein en de Anna Kaulbachstraat werden in 1990 twee blokjes woonhuizen gerealiseerd. De zes woonhuizen aan de Anna Kaulbachstraat werden gebouwd op de plek van het noordelijk gelegen schoolgebouw, dat enkele jaren daarvoor was gesloopt.

afb. 14 De woningen aan de Anna Kaulbachstraat, die aan het begin van de jaren negentig werden gebouwd op de plek van één van de schoolgebouwen van de Van Zeggelenschool.

4 QUICKSCAN CULTUURHISTORISCHE KWALITEIT

4.1 Cultuurhistorische waarden: algemene omschrijving

Het scholencomplex werd in de jaren 1955-1960 gebouwd als onderdeel van een naoorlogse planmatige uitbreiding van de Van Zeggelenbuurt. Uit het eerder opgenomen fragment van een artikel dat op 5 november 1953 stond in het Haarlem's Dagblad blijkt, dat sprake was van een vooraf opgesteld bouwprogramma, dat gefaseerd ontwikkeld werd. Het tweede schoolgebouw maakte geen onderdeel uit van het oorspronkelijk bouwprogramma, maar werd in een vroege fase hieraan toegevoegd. Enkele jaren na de voltooiing van de twee schoolgebouwen werd het gymnastieklokaal gebouwd. De zaal voor gemeenschappelijke bijeenkomsten kwam uiteindelijk niet tot stand. De reden hiervoor is onbekend.

De kleuterschool 'De Woelwaters' maakte geen onderdeel uit van de oorspronkelijke plannen, echter vanaf het midden van de jaren vijftig werden door Openbare Werken van de gemeente Haarlem voorbereidingen getroffen voor de bouw. Deze ontwikkeling hield vermoedelijk verband met de introductie van de Wet op het kleuteronderwijs van 1955, die er voor zorgde dat het onderwijs aan vier- en vijfjarigen voortaan door het rijk werd vergoed, hetgeen in Nederland leidde tot de bouw van een groot aantal kleuterscholen (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2002).

De verschillende onderdelen van het scholencomplex kwamen in een korte periode tot stand, op basis van een samenhangende visie op de ruimtelijke ontwikkeling van het terrein. Een foto van het scholencomplex aan het begin van de jaren zestig (pagina 15) getuigt van de toenmalige eenheid in bebouwingsbeeld, alsook van de zorgvuldige inrichting van de buitenruimten. De bouwwerken waren door hun vorm en geleding complementair. De groenstroken waren aangelegd om een geleidelijke overgang te creëren tussen de bebouwing en de speelplaats. De inrichting van het terrein was sober maar doeltreffend. Naast het gymnastieklokaal lag bijvoorbeeld een oefenplaats met een bestrating van betontegels, die vanuit de zaal toegankelijk was middels twee openslaande deuren.

Het ruimtelijk concept van het scholencomplex was geïnspireerd op moderne onderwijskundige inzichten, die in de jaren twintig en dertig van de twintigste eeuw geleidelijk in zwang waren geraakt en in de naoorlogse periode algemeen werden toegepast bij de bouw van nieuwe scholen. Naast de aandacht voor hygiënische eisen (licht en lucht) komen de pedagogisch vernieuwingen tot uitdrukking in de aanwezigheid van een afzonderlijk gymnastieklokaal en speelplaatsen in de

buitenruimte (lichamelijke oefening). Ook de uitbreidingen die in de jaren tachtig van de vorige eeuw hebben plaatsgevonden - een gemeenschappelijke ruimte met podium en een handvaardigheidslokaal - weerspiegelen een typologische ontwikkeling in de scholenbouw, waarbij een grotere nadruk kwam te liggen op de bevordering van gemeenschapszin, buitenschoolse activiteiten en individuele ontplooiing.

Vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw hebben op het terrein verschillende veranderingen plaatsgevonden, waaronder de sloop van één van de schoolgebouwen, de herinrichting van de buitenruimte en de plaatsing van verschillende bijgebouwen. Door deze ruimtelijke ontwikkelingen is de kenmerkende samenhang goeddeels verloren gegaan. In de huidige situatie is het oorspronkelijk ruimtelijk concept dan ook vrijwel onherkenbaar.

4.2 Historisch-ruimtelijke structuren

Binnen het onderzoeksgebied komen geen ruimtelijke structuren met een hoge cultuurhistorische waarden voor. De Anna Kaulbachstraat werd in de jaren vijftig van de vorige eeuw aangelegd in het kader van de uitbreiding van de Van Zeggelenbuurt. Deze ruimtelijke structuur heeft enige cultuurhistorische waarde.

afb. 15 Het zuidelijk gedeelte van de Anna Kaulbachstraat heeft het karakter van een laantje.

4.3 Stedenbouwkundige opzet

De stedenbouwkundige opzet binnen het onderzoeksgebied wordt gekenmerkt door:

- de ligging van de Anna Kaulbachstraat langs de oostelijke rand van het terrein van het scholencomplex;
- een ligging van de Van Zeggelenschool evenwijdig aan de Van Zeggelenstraat;
- een oriëntatie van het gymnastieklokaal haaks op de lengterichting van de Van Zeggelenschool, met de entree aan de zijde van de Anna Kaulbachstraat;
- de ligging van de Van Zeggelenschool en het gymnastieklokaal in dezelfde voorgevelrooilijn, waarbij de entree van het gymnastieklokaal enigszins naar voren uitspringt;
- de oriëntatie van de kleuterschool dwars op de Van Zeggelenschool, met het vijfhoekig speellokaal als accent op de hoek van de Anna Kaulbachstraat en Jac. van Looystraat;
- de opdeling van het terrein door de gebouwen in verschillende buitenruimten, waaronder een schoolplein, een speeltuin en een speelplein voor kleuters.

afb 17 De speeltuin tussen de Van Zeggelenschool en het gymnastieklokaal.

afb. 16 Het schoolplein tussen de Van Zeggelenschool en de Anna Kaulbachstraat.

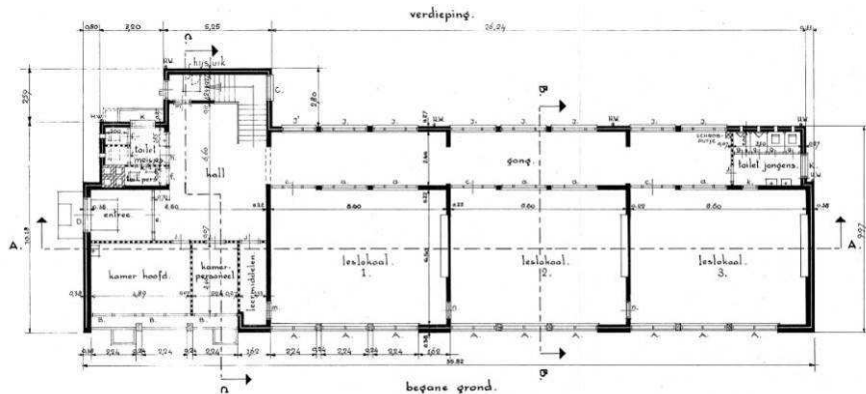
afb. 18 Het speelplein voor kleuters tussen de kleuterschool en de Jac. van Looystraat.

4.4 Bebouwing binnen het onderzoeksgebied

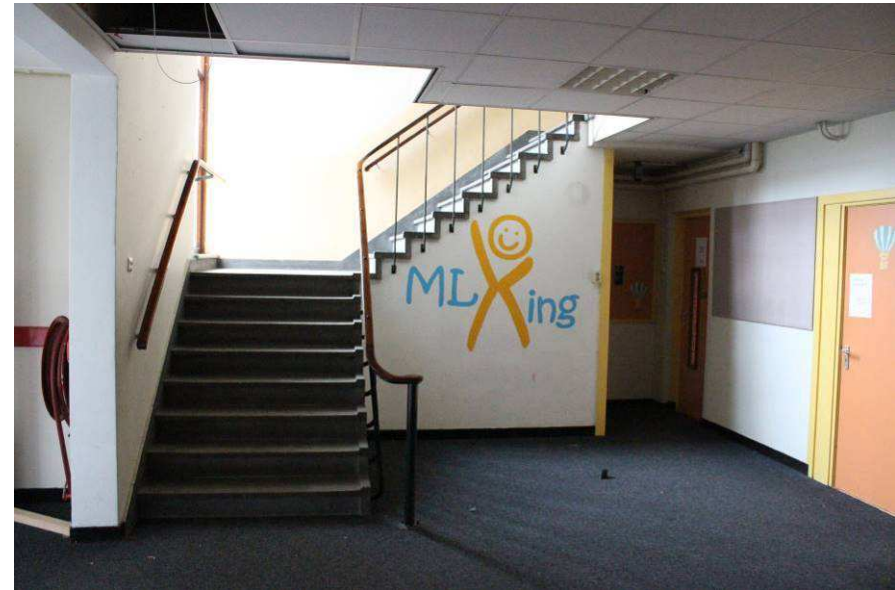
4.4.1 Schoolgebouw Van Zeggelenschool

Het schoolgebouw van de Van Zeggelenschool bestaat uit twee bouwlagen met een flauw hellend, overkragend lessenaarsdak. De achterbouw aan de westzijde, waarin de gangen zijn gesitueerd, is lager. De dakvlakken verspringen op deze plek circa één meter. De ruimte tussen de dakvlakken is voorzien van vensters, die zorgen voor extra toetreding van daglicht tot de leslokalen op de eerste verdieping. Het gebouw is gefundeerd op houten heipalen, is gedeeltelijk onderkelderd (verwarming en kolenbunker) en bestaat uit een constructie van gewapend beton en gemetselde gevels. De bouwstijl van het schoolgebouw kan getypeerd worden als shake-hands-architectuur. Bij deze bouwstijl werden moderne materialen en constructiemethoden gecombineerd met traditionele baksteengevels en vormmiddelen, dit om het gebouw een aantrekkelijke uitstraling te geven.

Het schoolgebouw is gebouwd in de typologie van een gangschool. Dit type heeft een langwerpig grondplan met leslokalen aan één of beiden zijden van een gang. In het geval van de Van Zeggelenschool bevindt zich op beide verdiepingen aan de westzijde van het gebouw een gang tussen de leslokalen en de buitenruimte. Deze gangen deden dienst als verkeersruimte om de verschillende leslokalen te bereiken en met elkaar te verbinden. Vanuit beide gangen zijn ook andere ruimtes in het gebouw bereikbaar, zoals de entree, het trappenhuis en de toiletten. De functie van de gangen was bovendien om toezicht te houden op de leerlingen.

afb. 19 Plattegrond van de eerste verdieping van het noordelijk gelegen schoolgebouw (inmiddels afgebroken). De plattegrond is identiek aan het zuidelijk gelegen schoolgebouw (bron: Bouwarchief Gemeente Haarlem).

afb. 20 De traphal van de Van Zeggelenschool.

De toegang tot het schoolgebouw bevindt zich in de noordgevel van het schoolgebouw. Via een entreeportaal is een traphal te bereiken. Rond de hal liggen verschillende ruimtes gegroepeerd, waaronder de kamer van het schoolhoofd, een berging en toiletten. Aan de hal grenzen bovendien een personeelskamer en een c.v.-ruimte, die zijn ondergebracht in een eenlaags aanbouw die eind jaren tachtig aan de noordwestzijde van het schoolgebouw is geplaatst. De hal is verbonden met een gang, waaraan drie leslokalen liggen. Aan het einde van de gang bevindt zich een trappenhuis met naastgelegen toiletten, een gemeenschapsruimte met podium en een lokaal voor handvaardigheid met berging. Deze ruimten maakten geen onderdeel uit van het schoolgebouw dat omstreeks 1955 werd gebouwd. Oorspronkelijk kwam de gang uit bij een toilet, die in tegenstelling tot het toilet aan het andere einde van de gang bestemd was voor jongens. Het trappenhuis met naastgelegen toiletten, de gemeenschapsruimte met podium en het lokaal voor handvaardigheid met berging werden omstreeks 1986 gebouwd door Openbare Werken ten behoeve van de Van Zeggelenschool (destijds al omgedoopt tot Martin Luther Kingschool) en kleuterschool 'De Woelwaters' (www.noord-hollandarchief.nl).

afb. 21 De gang op de begane grond van de Van Zeggelschool. De grote vensters zorgden voor daglichttoetreding tot de gang en de langsegelegen leslokalen. Tevens kon toezicht worden gehouden op de leerlingen die zich bevonden in de naastgelegen buitenruimte.

afb. 23 Lokaal voor handvaardigheid (ter bevordering van de individuele ontplooiing van de leerlingen).

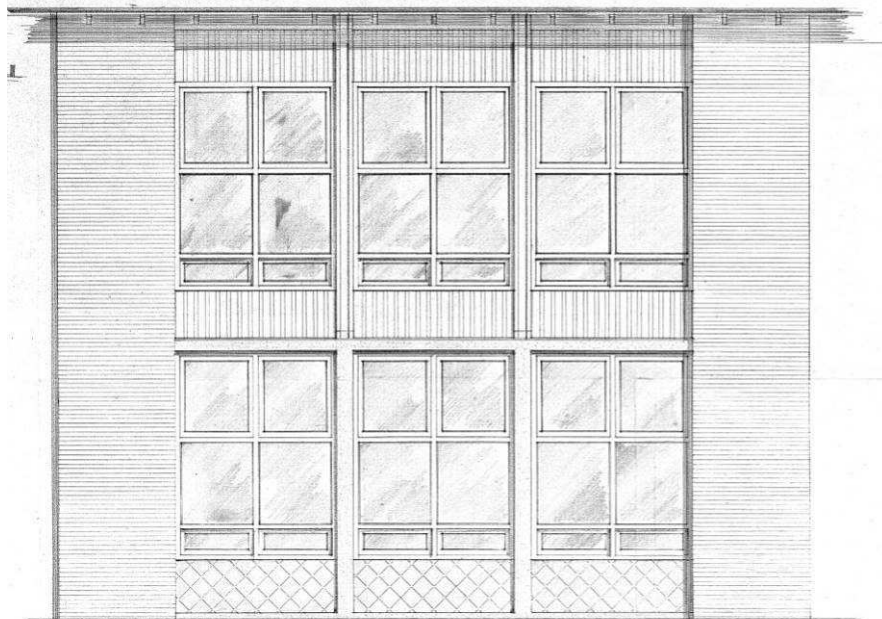
afb. 22 De gang op de begane grond van de Van Zeggelschool. Door de vensters in de leslokalen kon daglicht toetreden. Daarnaast kon vanuit de gang toezicht op de leerlingen in het leslokaal worden gehouden.

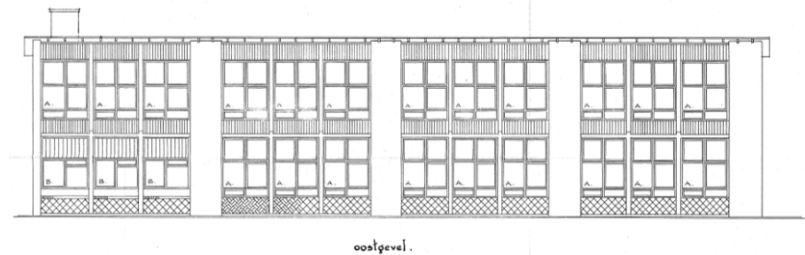
afb. 24 Leslokaal met een kast waarin leerlingen hun spullen konden opbrengen (ter bevordering van de zelfwerkzaamheid van de leerlingen).

De gevelindeling weerspiegelt de interne indeling van het schoolgebouw. De oostgevel heeft een ritmische indeling, met grote openingen tussen gemetselde muurvlakken. Oorspronkelijk waren de openingen ingevuld met zes vensterpartijen, die door de in het zicht gelaten betonconstructie van elkaar waren gescheiden. De plint onder de vensters op de begane grond was opgetrokken in siermetselverband, de vlakken boven en onder de vensters op de eerste verdieping waren voorzien van een afwerking van horizontale houten delen. De vensterpartij die behoorde bij de kamer van het schoolhoofd lag ten opzichte van de gevel naar achteren, waarbij de ruimte tussen de vensterpartij en de gemetselde plint ontworpen was als bloembak.

Door een verbouwing van het schoolgebouw die vermoedelijk in de jaren tachtig heeft plaatsgevonden, is de oostgevel gewijzigd. In dat kader werden onder meer kunststof kozijnen geplaatst, werden de horizontale houten delen vervangen door trespabeplatingen en werd de opening ter plaatse van de kamer van het schoolhoofd opgevuld overeenkomstig de overige vensterpartijen.

afb. 25 Detail oostgevel van de Van Zeggelenschool – bestektekening School voor L.O. b.d. Van Zeggelenstraat, Openbare Werken Haarlem, 1952 (bron: Bouwarchief Gemeente Haarlem).

afb. 26 Oostgevel van de Van Zeggelenschool – bestektekening School voor L.O. b.d. Van Zeggelenstraat, Openbare Werken Haarlem, 1952 (bron: Bouwarchief Gemeente Haarlem).

afb. 27 Oostgevel van de Van Zeggelenschool.

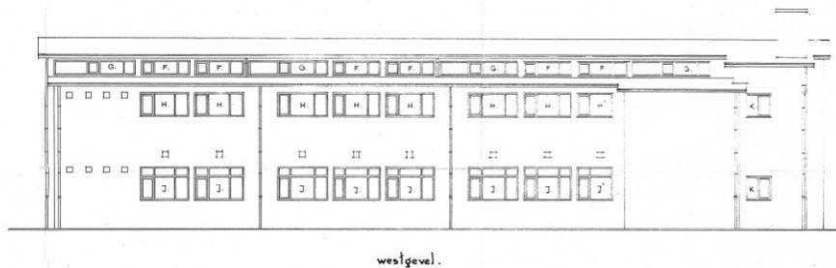

afb. 28 Gemetselde plint en de in het zicht gelaten betonconstructie in de oostgevel. De kozijnen zijn vermoedelijk in de jaren tachtig van de vorige eeuw vervangen door kunststof exemplaren.

De noord- en zuidgevel van de school zijn beide gedeeltelijk gewijzigd ten gevolge van de uitbreidingen die in de jaren tachtig van de vorige eeuw hebben plaatsgevonden. In de noordgevel is onder meer een venster toegevoegd en een luifel boven de entree aangebracht. Deze luifel is verbonden met de lerarenkamer. Deze ruimte bestaat evenals de naastgelegen c.v.-ruimte uit een eenlaags bouwwerk onder plat dak. De gevels zijn opgetrokken in betonsteen. Het bouwdeel dat tegen de zuidgevel van de Van Zeggelschool is aangebouwd heeft eenzelfde vormgeving. De bouwhoogte van de gemeenschapsruimte is ten behoeve van het podium hoger dan het lokaal voor handvaardigheid. In de oostgevel van de gemeenschappelijke ruimte bevindt zich een vensterspartij onder de dakrand, die diende voor daglichttoetreding.

De westzijde van het schoolgebouw kenmerken zich door een bakstenen gevel, waarin zich grote vensters bevinden. Deze gevel heeft de oorspronkelijke indeling grotendeels behouden. Dit geldt eveneens voor het uitspringende gedeelte aan de westzijde van het gebouw, die zich bevindt ter plaatse van de trap.

afb. 29 Westgevel van de Van Zeggelschool – bestektekening School voor L.O. b.d. Van Zeggelenstraat, Openbare Werken Haarlem, 1952 (bron: Bouwarchief Gemeente Haarlem).

afb. 30 Westgevel van de Van Zeggelschool.

4.4.2 Schoolgebouw kleuterschool 'De Woelwaters'

Dit schoolgebouw is een gangschool die bestaat uit één bouwlaag met platdak. De leslokalen zijn aan de westzijde van de gang gelegen. De leslokalen zijn hoger dan de gang. Dit hoogteverschil werd gecreëerd om vensters aan de zuidzijde van de lokalen op te nemen ten behoeve van de toetreding van daglicht. In de zuidoosthoek van de lokalen bevinden zich toiletten, die vanuit de gang toegankelijk zijn. Door middel van een rond venster in de tussenmuur kon vanuit het leslokaal toezicht worden gehouden op de kleuters. Aan de oostzijde liggen twee garderobes. De entree tot het schoolgebouw bevindt zich aan de zijde van de Anna Kaulbachstraat. Deze entree is vormgegeven als een compacte hal die dwars aansluit op de lengterichting van de gang. De kamer van het schoolhoofd, een toiletruimte, een waskamer, een keuken, een berging en een ruimte voor de opslag van leermiddelen zijn rond deze hal gegroepeerd. Aan de westzijde van de entree staat een speellokaal, dat bestaat uit een eenlaags gebouw op een regelmatige vijfhoekige plattegrond. Het gebouw heeft een flauw hellend puntdak dat bekroond wordt door het restant van een ijzeren windwijzer, waarop oorspronkelijk een ruitervorm voorkwam. De entreehal vormt tevens de toegang tot de speelplaats voor kleuters, die gelegen is aan de westzijde van het terrein van het scholencomplex.

afb. 32 Eén van de drie toiletruimtes langs de gang. De lage deurtjes en het ronde venster in de tussenmuur tussen deze ruimte en het klaslokaal dienden om toezicht te houden op de kleuters.

afb. 31 De gang van de kleuterschool, met rechts de klaslokalen en links de garderobes.

afb. 33 De hal van de kleuterschool.

afb. 34 Leslokaal kleuterschool. Het hoogteverschil tussen het lokaal en de naastgelegen gang is gecreëerd om vensters op te nemen ten behoeve van de toetreding van daglicht.

afb. 36 Interieur van het speellokaal van de kleuterschool.

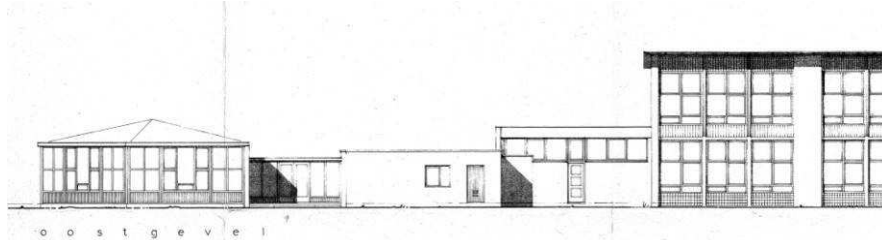
afb. 35 In de leslokalen staan aanrechtblokjes van kleuterformaat. De opbergkasten zijn laag (ter bevordering van de zelfwerkzaamheid van de kleuters).

afb. 37 Restant van de windwijzer op het puntdak van het speellokaal.

De noordgevel van het schoolgebouw kenmerkt zich door de aanwezigheid van twee uitstekende bouwdelen (garderobes). In de gemetselde gevels van deze bouwdelen bevinden zich twee kleine vensters. De terugliggende gevelvlakken (gang) bestaan uit een hoge plint van verticaal metselwerk, waarboven zich een vensterpartij bevindt die over de gehele lengte van het gevelvlak doorloopt.

De zuidgevel van het schoolgebouw bestaat uit drie grote vensterpartijen die tussen de gemetselde tussmuren van de lokalen zijn aangebracht. In elk van de vensterpartijen bevindt zich een deur, waardoor de speelplaats voor kleuters vanuit de verschillende lokalen direct toegankelijk is. De plint bestaat uit een gemetselde funderingsrand met daarboven trespa beplatingen, die de oorspronkelijke houten betimmering hebben vervangen. Blijkens een historische foto (afb. 13) zijn de gevelindeling en de materialisatie ingrijpend gewijzigd. Dit geldt eveneens voor het vijfhoekig speellokaal.

afb. 38 Oostgevel van de kleuterschool – bestektekening C.V. en personeelsruimte M.L. Kingschool aan de Jac van Looystraat, Openbare Werken Haarlem, 1987 (bron: Bouwarchief Gemeente Haarlem).

afb. 39 Noordgevel van de kleuterschool.

afb. 40 Zuidgevel van de kleuterschool.

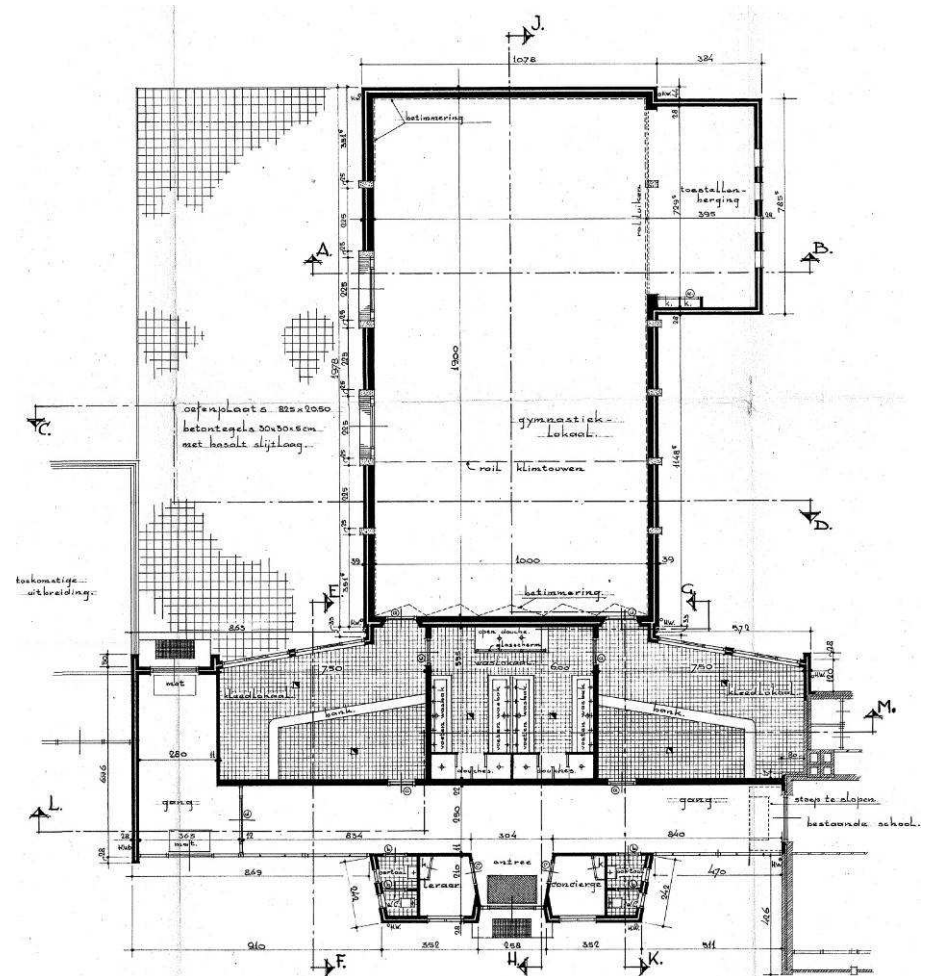
afb. 41 Westgevel van het speellokaal van de kleuterschool.

4.4.3 Gymnastieklokaal

Het gymnastieklokaal heeft een samengestelde plattegrond. De grote hal bestaat uit één hoge bouwlaag onder een flauw hellend, assymmetrisch zadeldak. Aan de noordzijde bevindt zich een eenlaags toestellenberging onder platdak. Aan de oostzijde van de grote hal liggen twee kleedlokalen. Daartussen bevindt zich een waslokaal, dat in een latere fase door de plaatsing van een tussenmuur in tweeën is opgedeeld. De kleedlokalen bieden toegang tot de grote hal en zijn toegankelijk vanuit een gang die aan de zijde van de Anna Kaulbachstraat ligt. Aan weerszijden van de entree die leidt naar deze gang, ligt een kleine ruimte. Het betreft een kamer voor de leraar respectievelijk een kamer voor de conciërge, inclusief was- en toiletruimte. De gang van het gymnastieklokaal was rechtstreeks verbonden met de inmiddels gesloopte school aan de noordzijde van het terrein. Aan de zuidzijde werd de gang doorgetrokken, zodanig dat tussen het kleedlokaal en de nooit gerealiseerde zaal voor gemeenschappelijke bijeenkomsten een overdekte doorgang werd gecreëerd naar de oefenplaats die naast de grote hal lag. Alle bouwdelen die ten oosten van de grote hal liggen bestaan uit één bouwlaag met platdak. De bouwhoogte van het waslokaal is hoger. Dit hoogteverschil werd gecreëerd om vensters aan weerszijden van het waslokaal op te nemen ten behoeve van de toetreding van daglicht, alsmede ten behoeve van de ontluchting.

Het gebouw is gefundeerd op houten heipalen en bestaat uit een constructie van gewapend beton en gemetselde gevels (shake-hands-architectuur). In het pand zijn nog verschillende onderdelen van het oorspronkelijk interieur aanwezig. Bijzonder zijn de banken in de kleedlokalen, die de overgang naar de schone ruimten markeren. Dit wordt benadrukt door het verschil in de kleur van de tegelvloer, waarbij bruine tegels liggen aan de zijde van de gang en witte tegels aan de zijde van de grote hal en het waslokaal. Dit detail getuigt van de functionele eisen die ten grondslag lagen aan het ontwerp van het gebouw.

afb. 42 Plattegrond - bestektekening Gymnastieklokaal c.a. bij de Van Zeggelenschool, Openbare Werken Haarlem, 1955 (bron: Bouwarchief Gemeente Haarlem).

afb. 43 Een bank in één van de kleedkamers (gedeeltelijk verwijderd).

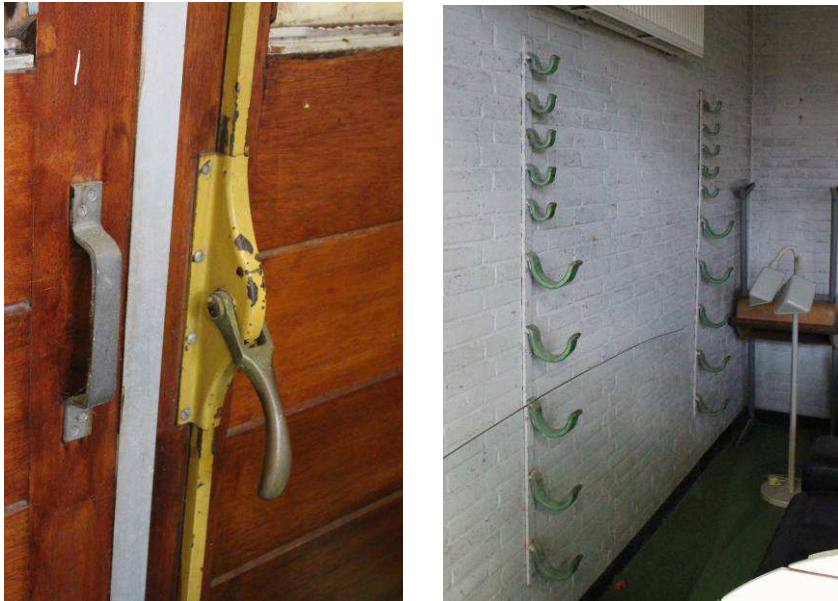
afb. 45 Interieur van de grote hal (zuidgevel).

afb. 44 Het interieur van de kleedkamers.

afb. 46 Interieur van de grote hal (noordgevel).

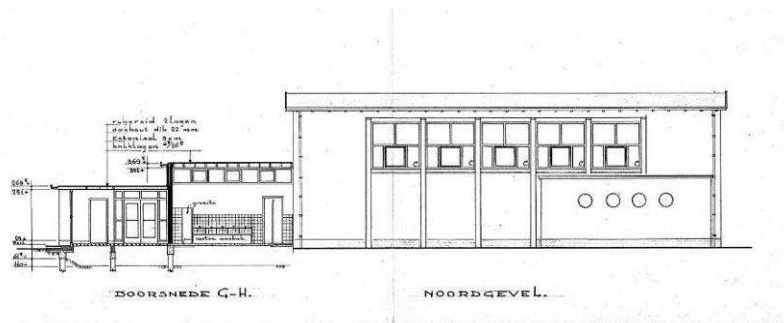
afb. 47-48 Enkele onderdelen van het oorspronkelijk interieur.

De gevelindeling van de grote hal is nog in belangrijke mate intact. Kenmerkend zijn de grote vensterpartijen in de noord- en zuidgevel, die van elkaar worden gescheiden door de in het zicht gehouden betonconstructie. De muurvlakken onder de vensterpartijen zijn voorzien van siermetselwerk. In de zuidgevel bevinden zich twee openslaande deuren. De zijgevels aan de west- en oostzijde van de grote hal zijn gemetseld en bevatten geen vensters. In de bakstenen noordgevel van de toestellenberging bevinden zich vier ronde vensters.

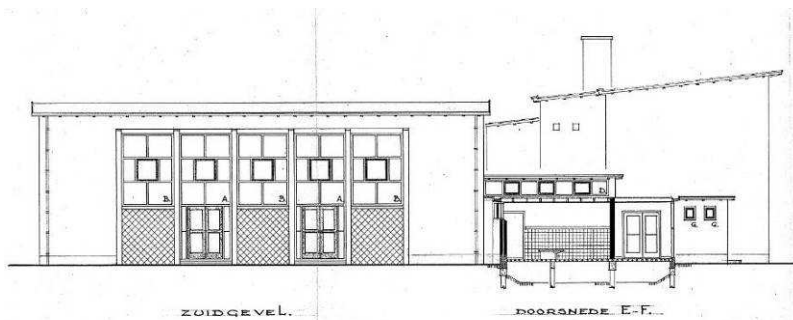
De oostgevel van de entree en de gang zijn ingrijpend gewijzigd. De verschillende vensteropeningen van de ruimtes aan weerszijden van de entree zijn dichtgezet. Dit geldt eveneens voor de grote vensterpartijen die de gang van de buitenruimte scheidde (zie foto op p. 15). Door deze wijzigingen is de kenmerkende transparantie van het gevelbeeld volledig verloren gegaan. De doorgang aan het noordelijk uiteinde van de gang werd vermoedelijk aan het einde van de jaren tachtig van de vorige eeuw dichtgemetseld. De zuidgevel en westgevel van de lagere bouwdelen aan de zijde van de Anna Kaulbachstraat zijn niet gewijzigd. Wel zijn de vensters dichtgemaakt die zorgden voor de toetreding van daglicht in het waslokaal.

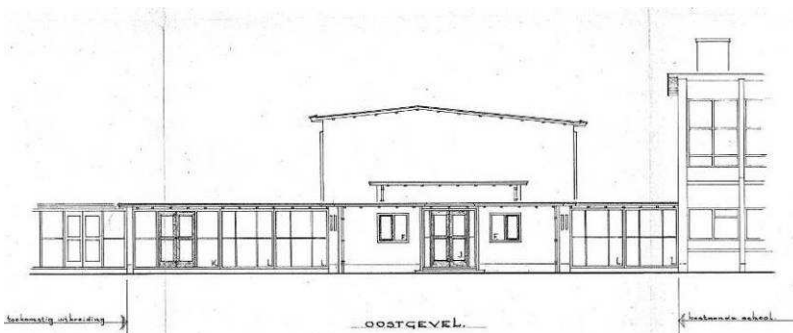
afb. 49 Zuidgevel van de grote hal van het gymnastieklokaal.

afb. 50 Noordgevel - bestektekening Gymnastieklokaal c.a. bij de Van Zeggelenschool, Openbare Werken Haarlem, 1955 (bron: Bouwarchief Gemeente Haarlem).

afb. 51 Zuidgevel - bestektekening Gymnastieklokaal c.a. bij de Van Zeggelenschool, Openbare Werken, 1955 (bron: Bouwarchief Gemeente Haarlem).

afb. 52 Oostgevel - bestektekening Gymnastieklokaal c.a. bij de Van Zeggelenschool, Openbare Werken Haarlem, 1955 (bron: Bouwarchief Gemeente Haarlem).

afb. 53 De oostgevel van het gymnastieklokaal.

4.4.4 Overige bouwwerken

Op het terrein staat een tweetal bouwwerken dat in de laatste decennia werd geplaatst. Deze bouwwerken hebben geen cultuurhistorische waarde. Dit geldt eveneens voor het transformatorgebouwtje aan de achterzijde van de Van Zeggelenschool. Deze bouwwerken zijn niet op de cultuurhistorische waardenkaart weergegeven.

VRUJ

5 CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

5.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de cultuurhistorische waarden in het onderzoeksgebied. Allereerst wordt een korte definitie gegeven van de belangrijkste gebiedskarakteristiek vanuit historisch perspectief. In de paragrafen daarna zoomen we in op een aantal bijzondere (historisch)ruimtelijke structuren en aspecten, de bebouwing en het groen in het gebied.

5.2 Algemene omschrijving van de gebiedskarakteristiek

Het ruimtelijke beeld van het onderzoeksgebied wordt gekenmerkt door dat van een schoolcomplex uit de jaren vijftig van de vorige eeuw, dat is gebouwd volgens modernistisch stedenbouwkundig plan, waarbij de samenhang tussen de bebouwing en buitenruimten een belangrijk uitgangspunt van het ontwerp vormde. De bebouwing kenmerkt zich door shake-hands-architectuur, waarbij moderne materialen en constructiemethoden gecombineerd zijn met traditionele baksteengevels en vormmiddelen. Het scholencomplex is niet geheel conform de oorspronkelijke plannen gerealiseerd. Bovendien is één van de schoolgebouwen reeds gesloopt.

5.3 Bijzondere (historische) ruimtelijke structuren en aspecten

In het onderzoeksgebied bevinden zich geen historisch-ruimtelijke structuren, die van belang zijn vanwege hun ouderdom en als constante factor een belangrijke verwijzing zijn naar eerdere (prestedelijke) fasen in de ruimtelijke ontwikkeling van het gebied.

De ruimtelijke structuur binnen het onderzoeksgebied werd na de aanleg in de jaren vijftig gedeeltelijk gewijzigd. De volgende ruimtelijke aspecten van het oorspronkelijk concept zijn in de huidige situatie nog waarneembaar en van **enige cultuurhistorische waarde**:

- het beloop van de Anna Kaulbachstraat;
- ligging van het schoolplein van de Van Zeggelenschool tussen het schoolgebouw en de Anna Kaulbachstraat;
- de ligging van de speelplaats van kleuterschool De Woelwaters tussen het schoolgebouw en de Jac. van Loostraat;

5.4 Historische bouwkunde en objecten

De gebouwen in het plangebied zijn getoetst op de aanwezigheid van bijzondere **cultuurhistorische** of **historisch-ruimtelijke** kenmerken aan de hand van een vijftal ruimtelijke en cultuurhistorische waarderingscriteria:

- 1 *Het belang van het object als onderdeel van het oorspronkelijke stedenbouwkundig concept van het scholencomplex, en daarmee van de belangrijkste cultuurhistorische gebiedskarakteristiek;*
- 2 *Het belang van het object vanwege de bijzondere betekenis voor het beeld van de omgeving, vanwege opmerkelijke ligging / zichtlijnen / landmark;*
- 3 *Het belang van het object vanwege de herkenbaarheid van het oorspronkelijke architectonische en functionele concept;*
- 4 *Het belang van het object wegens de authenticiteit / gaafheid van hoofdvorm, gevelindeling en/of detaillering;*
- 5 *Het belang van het object vanwege de kenmerkende / bijzondere / zeldzame typologie, ontwerpstyl, vorm en/of materiaalgebruik;*

Het gaat dus om een aantal cultuurhistorische en architectuurhistorische, maar ook contextuele, historisch-ruimtelijke criteria, die de objecten duiden als **onderdeel van een specifieke (lokale) ruimtelijke ontwikkeling**, in dit geval de oorspronkelijke bouwfase van het scholencomplex aan de Anna Kaulbachstraat (1955-1960), en de latere uitbreidingen en wijzigingen.

Waardenkaart

De waardering van de objecten is weergegeven op de **cultuurhistorische waardenkaart** (pagina 23) en tevens in de aan deze paragraaf toegevoegde tabel.

Er worden dus 5 criteria gehanteerd (zie hierboven), waarbij -, 0, + of ++ kan worden gescoord.

- ++ = hoge waarde
- + = positieve waarde
- 0 = neutrale waarde
- = negatieve waarde

Eindwaardering

De optelsom van de scores leidt tot het formuleren van een eindwaardering:

Hoge cultuurhistorische totaalwaarde (H): minimaal 3x ++ en 2x +;

Positieve cultuurhistorische totaalwaarde (P): minimaal 3x + en 2x 0;

Enige cultuurhistorische totaalwaarde (Attentiewaarde) (A): minimaal 4x 0 en 1x +;

Geen / indifferente cultuurhistorische totaalwaarde (G): alles daaronder;

TABEL waarderingen gebouwde omgeving

	Crit.1	Crit.2	Crit.3	Crit.4	Crit.5	Waarde
1. Van Zeggelschool	+	0	+	-	0	A
2. Gymnastieklokaal	+	0	+	-	+	A
3. Kleuterschool De Woelwaters	0	0	+	-	0	A

Definitie totaalwaarden

■ Hoge cultuurhistorische waarde H:

Objecten, complexen of complexonderdelen met hoge architectuurhistorische en/of stedenbouwkundige waarden: d.w.z. met een relatief hoge ontwerpqualiteit of representatief voor een bepaalde bouwstijl, stroming, bouwperiode of typologie. Tevens kan er sprake zijn van bijzondere stedenbouwkundig-historische of landschappelijke waarden, d.w.z. als onderdelen van bijzondere complexmatige ontwikkelingen, of vanwege specifieke andere situationele aspecten (bijvoorbeeld markante hoeklocaties, focus- en oriëntatiepunten, landmarks)

Deze waarde is dusdanig hoog, dat integraal behoud (en bescherming) van deze objecten / complexen / complexonderdelen is aan te bevelen. Soms zijn deze reeds beschermd (gemeentelijk of rijksmonument, beeldbepalend), maar in het onderhavige plangebied is dit niet het geval.

■ Positieve cultuurhistorische waarde P:

Objecten, complexen of complexonderdelen met architectuurhistorische en/of stedenbouwkundige waarden: d.w.z. kenmerkend voor een bepaalde bouwstijl, stroming, bouwperiode of typologie. Tevens kan er sprake zijn van stedenbouwkundig-historische of landschappelijke waarden, d.w.z. als onderdelen van bijzondere complexmatige ontwikkelingen of vanwege specifieke situationele aspecten (bijvoorbeeld markante hoeklocaties, focus- en oriëntatiepunten, landmarks)

Deze waarde is dusdanig hoog, dat behoud van het gevelbeeld en hoofdvorm(en) van

deze objecten wenselijk is.

■ Enige cultuurhistorische waarde (Attentiewaarde) A:

Objecten, complexen of complexonderdelen die voor de ontwikkelingsgeschiedenis van het gebied van enig historisch belang zijn. Ze voegen zich in schaal, hoofdvormen en typologie min of meer binnen de gebiedskarakteristiek of de historisch gegroeide of ontworpen situatie.

Ook kan het gaan om sterk gewijzigde onderdelen van een waardevol oorspronkelijk concept. De wijzigingen zijn dusdanig dat het oorspronkelijke concept moeilijk leesbaar is geworden of in onderdelen aangetast. Deze elementen dragen in beperkte mate bij aan de cultuurhistorische en ruimtelijke kwaliteit van het gebied. Behoud is mogelijk, maar vanuit cultuurhistorisch perspectief niet noodzakelijk. Specifieke kenmerken van het oorspronkelijk concept kunnen inspiratie zijn voor nieuw ontwerp.

■ Geen / indifferente cultuurhistorische waarde:

Objecten, complexen of complexonderdelen, die niets of weinig aan de cultuurhistorische en ruimtelijke kwaliteit van het gebied toevoegen en ook geen wezenlijk onderdeel vormen van de gebiedskarakteristiek en de ontwikkelingsgeschiedenis. Behoud is mogelijk, maar vanuit cultuurhistorisch perspectief niet noodzakelijk.

5.5 Waardevol groen

Ook de waardevolle en bijzondere historische groenstructuren zijn op de cultuurhistorische waardenkaart weergegeven. Deze bevinden zich langs het zuidelijk gedeelte van de Anna Kaulbachstraat. De groenstructuren zijn van belang voor het beeld ter plekke, of als onderdeel van het oorspronkelijke stedenbouwkundig concept van het complex.

Het gaat om de volgende elementen:

Lijnstructuren

- De rij van linden die staat langs de oostzijde van de Anna Kaulbachstraat is een waardevolle groenstructuur die ondersteunend is aan de inrichting van het terrein van het scholencomplex;
- De rij van iepen die staat langs de westzijde van de Anna Kaulbachstraat is een waardevolle groenstructuur die ondersteunend is aan de inrichting van

het terrein van het scholencomplex;

Solitaire bomen

- enkele solitaire bomen op het schoolplein, waaronder linden.

5.6 Overige artefacten

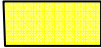

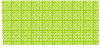

- twee gemetselde pilaren aan het begin van de Anna Kaulbachstraat, aan de zijde van de Jac. van Looystraat. Deze pilaren markeren de toegang tot het terrein van het scholencomplex;
- een ijzeren kunstwerk van gestileerde acrobaten, dat vermoedelijk in de jaren tachtig van de vorige eeuw werd vervaardigd en op het schoolplein van de Van Zeggelschool werd geplaatst.

afb. 54 Eén van de gemetselde pilaren aan het begin van de Anna Kaulbachstraat.

Cultuurhistorische waardenkaart

- Begrenzing onderzoeksgebied
- Enige cultuurhistorische waarde (Attentiewaarde)
- Weg (ca. 1950 aangelegd) – enige cultuurhistorische waarde
- Waardevolle laanbeplanting
- Karakteristieke boom
- Gemetselde pilaar
- Kunstwerk

7 LITERATUUR/BRONNEN

- Blijstra, R. *Haarlem: heel oud, heel nieuw*. Haarlem, 1971.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. *Categoriaal onderzoek wederopbouw 1940-1965 – Scholen*. Amersfoort, 2002.
- Roos, P., B. Uittenhout & W. de Wagt. *Architectuur Gids Haarlem*. Haarlem: 1992.
- Suurenbroek, F. *(On)begrensd land. De transformatie van de stadsrand van Haarlem*. Bussum, 2007.
- website nha.courant.nu - *Van Zeggelschool officieel in gebruik genomen*, Haarlem's Dagblad, 5 november 1953, p. 11.
- website nha.courant.nu - *Jaarverslagen en Jaarboeken Vereniging Haerlem, 1 januari 1930, p. 71*.
- website www.noord-hollandsarchief.nl - *De Van Zeggelschool geopend*, Haarlem's Dagblad, 2 september 1930, p. 10.
- website www.bing.com
- website www.delpher.nl
- website www.haarlem-oost.nl
- website www.watwaswaar.nl
- website www.noord-hollandsarchief.nl